

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Prologvs Ad Christianum piumque Lectorem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

VENERABILIS PATRIS
THOMÆ à JESU,
CARMELITÆ DISCALCEATI,

De procuranda omnium Gentium salute, Schismaticorum,
Hæreticorum, Iudæorum, Saracenorum, cetero-
rumque infidelium,

LIBRI XII.

Quibus impijsimarum sectarum, maximè Orientalium ritus ad
HISTORIÆ fidem narrantur,
Errores ad VERITATIS Lucem confutantur.

PROLOGVS

Ad Christianum piúmque Lectorem.

CONVERTENTVR ad Dominum universi fines terræ, & ado-^{Is. 134}
rabunt in conspectu ejus uniuersæ familie gentium. Sic divino
plenus spiritu, per uniuersum orbem, futurâ Ecclesiæ prop-
agationem prospiciens, David Propheta cecinit: qui ma-^{Is. 71}
jestatem quoque imperiumque Christi describens dicit:
*Dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad ter-
minos orbis terrarum: coram illo procedent Aethiopes, & inimi-
ci ejus terram lingent, Et tunc: Replebitur maiestate ejus omnis
terra fiat fiat.* Eandem Ecclesiæ gloriam, ingentemque di-

latacionem cum mentis oculis contèplaretur Isaias, quamvis longè positam, sibi ta-
men propius factam, multis in locis prædixit; quin in ipso statim initio propheticæ
visionis, postquam cecinit Judaicæ Reipublicæ interitum, protinus de Ecclesia
subdit: *Erit in novissimis diebus præparatus mons Domini in vertice montium, & eleva-
bitur super colles, & fluent ad eam omnes gentes, & ibunt populi multi dicentes: Venite
ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob.* Vides, ut ad montem Domini
confluant omne gentes, & ex eis multæ invitent alias. Montem autem Domini
esse Ecclesiam nemo est qui possit jure dubitare.

Neque ullum tempus excipit Isaias, quo hæc Ecclesiæ felicissima propagatio
non eveniat: nam sic alibi: *Multiplicabitur, inquit, eius imperium, & pacis non erit finis.* ^{Isaia 9.}
De Ecclesia rursus, quæ Christi Domini ante adventum, quasi terra inaccessa, in-
cultaque erat, ad quam nemini patebat aditus, nullo mitescebat cultu, *Latabitur, ait,
deserta, & inuisa, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium, germinans germinabit, & ex-
ultabit letabunda, & laudans.* Explicat alibi eadem elegantissimè idem Isa: *Deserta, in-
quiens, tua, & solitudines tuae, & terra ruina tua nunc angusta erunt præ habitatoribus,
& longe stabuntur, qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filij sterilitatis tuae:
Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem, & dices in corde tuo: Quis genuit
mihis post? Ego sterilis, & non partens, transmigrata, & captiua; & istos qui enutrivit? Ego
desertuta, & sola; & isti ubierant? Hac dicit Dominus DEVS: Ecce eleuabo ad gentes manum
meam, & ad populos exaltabo signum meum, & afferam filios tuos in alnis, & filias tuas super
humeros portabunt.* Attendite, nam mysticis Prophetæ verbis hic inest sensus. Quo-
ties Ecclesia accessione novæ sobolis spoliatur, toties destituitur, deseriturque: si ad
eam adducantur gentes, & populorum nova agmina confluant, tunc quasi læta
mater insigni fecunditate ditatur, spatia nova requirit; quæ tamen, mirum dictu,
simul cum ipso propaginis augmento numquam desunt. Audiamus eundem, qui
sic inducit Deum loquentem, & verba facientem ad Ecclesiam quasi virum ad
uxorem: *Lauda sterilis, quæ non parit, decantat laudem & hinni, quæ non parietas, quoniam
multi filij desertæ magis quam ejus, quæ habet virum, dicit Dominus: Dilata locum tentory
tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas, longos fac funiculos tuos, & clavos
tuos consolida.* Intellexitne fore, ut quoties Ecclesia ad sterilitatem adducitur non
parit, & deseritur, dum magis pariat, amplificetur, dilateretur. Denique sic admira-
bundus compellit, & excitat ad læticiam, atque admirationem suis verbis Eccle-
siam:

2
 Isaia 60. *fiam: Surge, inquit, & illuminare Hierusalem, quia venit lumentuum, & gloria Domini super te orta est, quia ecce tenebra operient terram, & caligo populos; super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui: leva in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi: filij tui de longe venient, & filia tua de latere surgent, tunc videbis, & affluēs, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Hæc Isaias, qui multis deinde profequitur hoc argumentum.*

Isaia alij etiam Prophetæ consonant; Daniel enim ait, fore ut lapis ille, qui Christum significat, universam terram non modo contegat, sed impleat, fiatque mons magnus, illique detur principatus, honor, regnum, & serviant ei populi omnes, tribus, & linguæ. Ob id Abacuc: *Deus, inquit, ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan. Operuit caelos gloria ejus, & laudus ejus plena est terra.* Et Sophonias sic Deum facit loquentem: *Tunc reddam populo labium electum, ut invocent omnes nomen Domini, & serviant ei humero uno.* Zacharias autem Christi potentiam enarrans, *Potesis ejus, ait, à mari usque ad mare, & à fluminibus usque ad finem terra.* Deinde idem sic Deum inducit verba facientem: *Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur nomini meo oblatio munda.*

Nec solum vicinas orbis partes Ecclesia Dei, sed & loca longinqua, & insulas procul positas complexura erat, & hinc Isaias populos à nobis disiunctissimos invitat, exclamans: *Cantate Domino canticum novum, laus ejus ab extremis terra, qui descenditis in mare, & plenitudo ejus Insula, & habitationes earum.* Et mox: *Ponent Domino gloriam, & laudem ejus in Insulis nuntiabunt.* Et alibi contemplatus procul advenientes ad Ecclesiam gentes, admirationis plenus ait: *Ecce isti de longe venient, & ecce illi ab Aquilone, mari, & isti de terra Australi.* Et ob id Christus de seipso verba faciens apud eundem vatem, *Me enim, ait, Insula expectant, & naves maris in principio.* Et rursum: *Audite Insula, & attendite populi de longe, Dominus ab utero vocavit me, & ventre matris meæ recordatus est nominis mei.* Idem de Apostolis suis loquens in remotissimas oras mittendis, *Et ponam, inquit, in eis signum, & mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tenentes sagittas, in Italiam & Græciam, ad Insulas longè, ad eos qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam.* Hæc apud Isaiam. In quibus manifestè prædixit Ecclesiam Dei speciatim in remotissimas Insulas fore propagandam.

Et quidem non uno in loco, sed in quatuor orbis partibus, Occidente, Oriente, Austro, & Aquilone ad terminos solvetur Orbis terrarum, *Et dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.* Hinc Deus ad eundem Christum: *Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terra.* Isaias similiter cap. 52. eadem prædixit his verbis: *Et videbunt omnes fines terra salutem Dei.* Necesse est igitur, ut Christi nomen speciatim colatur etiam in extremis terræ confinibus.

Ecce quomodo Christi Prophetæ in Christi regni dilatatione paulatim ascendunt. Audiamus nunc ipsum Christum enucleatius rem omnem explanantem, Marc. ultimo Apostolos alloquens: *Prædicate Evangelium omni creaturæ.* Et alibi: *Eritis mihi testes in omni Iudæa, Hierusalem, & Samaria, & usque ad extremum terræ.*

Quæ omnia si attentè considerentur, nihil magis à Prophetis prædicatum, nihil æque à Christo quàm animarum culturam commendatam invenimus. Imo novissimum mandatum quod Christus ascensus in cælum Discipulis suis reliquit, illud fuit: *Eritis mihi testes, & illud: Prædicate Evangelium omni creaturæ, ut magis commendatam, ac animis eorum impressam animarum conversionem relinqueret: Quod si hæredibus sunt tam dulcia, tam grata; (ut in eodem proposito philosophatur Chryso- stomus tom. 9. in primam Joannis Canon.) tam magni ponderis verba Patriæ ituri in sepulchrum; hæredibus Christi qualia debent esse verba novissimæ D. quoque August.*

serm. 6. lib. 17. Teneatur, inquit, vera promissio in Hierusalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & usque ad fines terra. His dictis, nubes suscepit eum, fratres, pro magno audiri solent verba promissa ascendenti in cælum. Existimemus Dominum nostrum testamentum scriptis- se, Imo & hanc fuisse tempore mortis Christi, Resurrectionis, & in cælum Ascensionis solam curam, vel saltem præcipuam, diserte Augustinus in hoc & alijs plurimis locis asseruit: ubi curam hanc adducendi animas ad ovile Christi, notam esse singularem ad veram Christi Ecclesiam discernendam agnovit.

Sed quoniam nemo venit ad fidem nisi per Evangelij prædicationem (clamante Apostolo) *Quomodo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt nisi misistantur? & postea concludit; Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Ideo in hoc opere illud potissimum curavimus, Catholicorum excitare animos, ardentisque faces in eorum corda immittere, ut huic infidelium culturae student.

Jure quidem Clementissimus DEVS, ac Redemptor noster de Christianorum

igna-

ignavia, & ingrati animi significatione conqueri posset, quandoquidem salutem aliorum, pro quibus nobilissimus ejus sanguis effusus est, adeo negligant, ut vix unquam de illis à Dæmonis tyrannide liberandis serio cogitent.

Et quamvis hic neglectus in alias etiam Orbis Christiani partes permanarit (nemo enim à lege proximi juvandi excipi potest) tamen in Ecclesiasticis ac Religiosis præfertim, quos Christi charitas acrius urgere deberet, suam magis deformitatem ostendit.

Turpe quippe videtur, viros amore singulari Deo fœderatos, qui facile norunt, quam ardentem ille pro sua immensa bonitate hominum salutem sitiat, cum ad Infidelium conversionem seipso gloriosè devovere, ac plurimos populos Ecclesiæ conciliare possent, ita torpescere, sic operis arduitatem perhorrescere, ut alios quoque benè animatos à tanta Christi gloria dehortentur.

Adeone vili pretio tot hominum millia, quæ in dies singulos Tartarus exforbet, empta sunt, ut delicati Christi milites nullam tantæ jacturæ curam gerere, sed in mediis Christianorum urbibus eleganter dicendo, populi auram captare debeant?

Quorum tot, tantique studiorum labores ad doctrinam molliter tradendam exhausti? Quid vexatæ Christi Ecclesiæ conferunt innumeri Concionatores ad appositè dicendum enitentes, cum vel modicus hinc vel nullus interdum proventus existat? Nonne salubrius, gloriosiusque foret Apostolicos viros æmulari, & in eas potissimum gentes doctrinam, laboremque conferre, ut felicius salutis, ac Divinæ gloriæ proventus referretur? ut sic per vastissima regna, quibus Dæmon potitur, Christiana Religio propagaretur, & ab interitu sempiterno tot homines vindicarentur.

At restota jacet, & prodigiosum videtur operis tam Deo accepti, ac necessarij meminisse: animas innumeras Infernus deglutit, & nemo miserorum vicem dolet? Sed ut à justissima querela ad institutum revertar; non solum in hoc opere Christianorum animos, & præcipuè Religiosorum, ad tuendam Christi causam, animarumque salutem curandam excitare; sed & arma tam in his, quæ ad doctrinam pro infidelium errorum confutatione, quàm quæ ad prudentiam pro adjuvandis his, atque ad fidem alliciendis, non absque aliquo labore subministrare conabimur.

Et quamvis pro convincendis omnium infidelium erroribus, ijsque juvandis, ut fidei Catholicæ lumine illustrati, veritatis viæ insistant, varia sint ab auctoribus conscripta volumina; tamen quia multi, maxime vero illi, qui orbem peragraturi missionum studio incumbunt, nec tanta librorum copia, nec otio abundant, ut ex tam variis auctoribus, tamque prolixis disputationibus brevi tempore ea, quibus pro temporum personarumque oportunitate opus habent, possint decerpere; illud certe desiderari videbatur, ut in unum veluti corpus omnia præsidia & arma, quæ ad fidem tuendam propugnandamque faciunt, & argumenta ad infidelium sectas extirpandas, adversariorumque objectiones refellendas, modus denique securè & inoffenso pede inter illos converfandi, eaque agendi dexteritate & prudentia, ut ad fidem amplectendam sua viter alliciantur, accuratè redigerentur. Ex quo hujus culturæ studiosi, tanquam ex promptuario, sine magni laboris ac sumptus dispendio, quicquid in hunc finem exposci videtur, deprecant. Ego itaque non meo quidem arbitrio, sed superiorum meorum jussu huic operi manum admovi, ut qui Hæreticorum, Schismaticorum, Iudæorum, Mahometanorum, Ethnicorumque salutem promoveri moluntur, in promptu habeant, quicquid ad opus Evangelicum, tam in his, quæ ad fidei doctrinam, quàm quæ ad prudentiam agendi, & casuum moralium resolutionem, qui in hac functione offerri possunt, videtur requiri.

Ut adtem præfenti operi majorem lucem, & auctoritatem afferrem, complures Romæ Bibliothecas, fama celebres, sedulo nullis laboribus parcens evolvi, Illustrissimi præfertim Domini Cardinalis sanctæ Severinæ, qui animarum conversioni à Gregorio XIII. & Clemente VII. sanctissimis Pontificibus Præfectus, eximio salutis animarum zelo exardescens, plurima pro hac functione congestit. Multos insuper ego de Infidelium ad orthodoxæ fidei cognitionem conversione scriptos manu codices frequenti lectione percurris; inde optimam hujus tam ardui muneris methodum construxi; erroresque, qui hac ætate nostra grassantur, præcipue Schismaticorum, & similibus, qui Catholicæ Ecclesiæ limites, vel transilierunt, vel penitus deseruerunt, diligenter notavi; & quod majus est, cum schismaticis, & alijs in Ecclesiæ gremium revertentibus Romæ uberius & sæpius egi, eo fine ut de universis attentius, enucleatius, certius, & commodius instruerer; ut de iis, quæ ad hoc commune Ecclesiæ Catholicæ bonum, animarumque salutem promovendam conducere maxime existimabam, certior fierem.

Nec me ab hujus argumenti tractatione deterrere debuit, Antonium Possivinum, virum & doctrinæ, & pietate insignem, in sua Bibliotheca idem fere argumen-

tum illustrasse: nulla enim disciplina est, cujus omnes vel pleræque disputationes non sint ab alijs prioris ævi auctoribus discussæ; nec propterea, qui illos secuti sunt, in eisdem illustrandis, suum ingenium exercere, & cum præcedentium studijs suas cogitationes, & labores conjungere, inutile judicant. Nunquid (ut S. Hieronymus in præfatione Commentarij Epist. ad Ephesios ait) aut Tertullianus beatorum Martyrum Cyprianum, aut Cyprianus Lactantium, aut Lactantius Hilarium à scribendo deterruit? Stamina & fila (ut idem ait) nonnumquam ponunt priores, ut posterj vestem inde conficiant. Divus quoque Augustinus q. de Trinit. cap. 3. Vtile est (inquit) plures libros à pluribus diverso stylo, etiam de eisdem questionibus fieri, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios quidem sic, ad alios autem sic. Vix autem judico aliquem posse conqueri de nobis, neminem enim scienter fraudavimus, sed omnium honorificè mentionem fecimus, à quibus aliquid ad nos boni accessit. Fateor, in minutis auctorum interdum nomina, ne ad fastidium ingererentur, suppressa esse. De omnibus æquus & Christianus lector benigniter judicet; & si quid boni à pijs auctoribus, à nobis hic legerit, id acceptum nobiscum illi referat, à quo omne bonum descendit, cui omnis gloria & honor in æternum.

ORDO ET MATERIES LIBRORUM.

AD majorem facilioremque seripcionis cognitionem, opus universum in XII. Libros distinximus. In Primo de extrema salutis animarum necessitate disceditur, & quàm Deo gratum sit salutis animarum studium, tum ex dignitate, tum ex utilitate, ac hujus functionis jucunditate ostenditur: denique ad amplectendam eam omnes quodammodo Christianos obligari non obscure probatur.

In secundo, qui in tres partes dividitur, ostenditur in prima summo Ecclesiæ Pastori onus vocandi, ac trahendi Infideles ad fidei agnitionem incumbere. Secunda vero & Tertia parte Religiosis omnibus, quantumvis solitudini, & contemplationi vacent, præcipuè verò Mendicantibus, valde esse convenientem, & expedientissimum conatus Ecclesiæ in hac Infidelium cultura juvare, ipsosque præ alijs huic functioni esse aptissimos: quæ multis demonstramus argumentis, & exemplis tum Monachaliũ, tum Mendicantium Ordinum, ac potissimum ex fructu, qui ex Religiosis vitis in Ecclesiæ arva emanavit.

Liber Tertius media ad propagandam fidem & procurandam animatum conversionem spectantia, & de eligendis, formandisque ministris huic Divinæ functioni destinatis formam, & modum præscribit.

In quarto, qui in duas sectiones subdividitur, agitur primo de ingressu, & progressu Ministrorum inter Infideles, de forma proponendi Evangelium, & de rationibus quibus fidei nostræ mysteria confirmari debent. Secundo, de Ministrorum conversatione cum vitæ integritate conjuncta, de virtutibus, quibus potissimum splendere debent Apostolorum munere suagentes, ac demum de alijs medijs agendi cum Infidelibus, ut ad fidei Christianæ lumen reducantur.

Liber quintus aliqua dubia, quæ Evangelij Ministris in terris Infidelium laborantibus obvia esse possunt, brevissimè exponit.

Liber sextus, unionem schismaticorum præcipuè Græcorum, & Ruthenorum cum Ecclesia Catholica procurandam suadet, ubi tria præstantur. Primum enim agitur de Græcis, & Ruthenis, quorum præcipuè recensentur, ac confutantur errores. Deinde ostenditur, qua ratione, & prudentia cum Græcis agendum sit, ut Ecclesiæ Catholicæ unionem amplectantur. Demum quibus in rebus liceat cum Græcis communicare, & de alijs dubiis, quæ inter schismaticos agentibus occurrere possent, disseritur. Quæ tria, nempe errorum confutatio, & modus agendi, ut ad fidem alliciantur, cum casuum resolutione, qui speciatim ad illam sectam pertinent, in alijs libris circa alias sectas observamus.

In septimo de reductione schismaticorum Orientalium ad fidem Catholicam late tractamus, ubi primo de erroribus ac ritibus principalioribus Orientalium, qui nunc inter illas vigent nationes, nempe Armenorum, Jacobitarum, Coptorum, Abyssinorum, Maronitarum, Nestorianorum, & Georgianorum: tandem de medijs generalibus, & specialibus adjuvandi Orientales nationes, & cum illis agendi, disseritur.

Libro octavo de reductione Hæreticorum ad fidem Catholicam, & præcipuè de notis Ecclesiæ Catholicæ, quibus ostenditur Ecclesiam Romanam veteram esse Dei Ecclesiam, Christi sanguine comparatam; deinde de modo agendi, & conversandi inter Hæreticos, ac demum in quibus casibus liceat eum eis communicare, & de alijs, quæ huic proposito conducunt, disputatur.

Nono de induratis Judæorum cordibus emolliendis, & ad fidem alliciendis plenissimè tractatur. Ac primo de Judæorum erroribus & eorum confutatione. Secundo modus illos juvandi, & cum ipsis conversandi traditur. Tertio quibus in casibus interdici sit Christianis cum Judæis communicatio, & e contrario, qui huic inserviunt studio, latissimè aperitur.

Decimus Saracenum conversionis modum & formam ostendit. Primo loco præcipui Mahometicæ sectæ errores, & confictæ fabulæ afferuntur, earumque proponitur confutatio; deinde collatione facta inter Mahometi sectam, & Christi Evangelium, hujus præstantia ex multis capitibus ostenditur. Secundo modus agendi, & juvandi Saracenos, ac præsertim quantum Arabicæ linguæ peritia pro hac re conferat, declaratur. Tertio deniq; quibus in rebus cum eis liceat communicare, breviter demonstratur.

Liber undecimus, ad Gentium sive Paganorum conversionem Christi Athletas vocat. In quo primum erroribus eorum confutatis, quantum à veritate alieni sint, ipsa natura duce ostenditur. Neque verò prætermisimus tam ex Lactantio Firmiano, quam ex alijs convincendi Paganos efficacissima argumenta; ubi & modum pariter ac formam juvandi gentes præfiximus, & tandem quænam permittenda sint agentibus inter illos, tradimus.

Libro duodecimo, summorum Pontificum amplissima privilegia recensentur, quibus facilius Religio si adducantur ad hanc felicissimam animarum culturam suscipiendam.

Coronidis loco generalem Catechismum pro omnibus & singulis cujuscunque sectæ Catechumenis instituendis adæcimus.